

Suomi maailmantaloudessa -seminaari 12.10.2004, Dipoli

TOIMIALAVUOROPUHELU –
KAUPPA

1. LÄHTÖKOHDAT

Kaupan alalla toimii Tilastokeskuksen mukaan lähes 50 000 yritystä, joista vajaa puolet oli vähittäiskaupan yrityksiä.

Kauppa työllistää keskimäärin 287 000 henkilöä, joista palkansaajia 236 000. Vähittäiskaupan osuus työllististä on keskimäärin 122 000 ja tukkukaupan 82 000 palkansaajaa. Luvuissa on mukana kokoaikatyöntekijöiden lisäksi osa-aika- ja tilapäistyöntekijät.

Kauppaan syntyi viime vuonna yhteensä yli 5 000 uutta työpaikkaa, pääosin tukku- ja auto-kauppaan. Edellisinä vuosina työpaikkojen lisäys kohdistui pääosin vähittäiskauppaan. Myönteisestä kehityksestä huolimatta kauppa työllistää edelleen lähes 50 000 henkilöä vähemmän kuin ennen 1990-luvun alun lamaa.

Vähittäiskauppa saavutti vuonna 2003 keskimäärin 3,0 prosentin euromääräisen myynninkasvun ilman autokauppaa. Kasvun arvioidaan yltävän myös tänä vuonna viime vuoden tasolle. Epävarmuutta myynnin kehitykseen tuo toukokuussa tapahtunut EU:n laajentuminen. Erityisesti alkoholi ja elintarvikkeet ovat uusissa jäsenmaissa selvästi edullisempia kuin Suomessa.

Vähittäiskaupan kansainvälistymiskehitys Suomessa on viime vuosina ollut nopeaa. Ulkomaiset päivittäis- ja erikoiskaupan yritysketjut ovat avanneet myymälöitään Suomessa. Lisäksi ulkomaiset ovat merkittäviä toimijoita tukkukaupassa.

Suomalaiset vähittäiskaupan yritykset ovat etabloituneet viime vuosina erityisesti Viroon ja muihin Baltian maihin. Aikaisemmin investoinnit ovat suuntautuneet Venäjälle ja pohjoismaihin.

2. EUROOPPALAINEN SOSIAALIDIALOGI JA GLOBALISAATIO

Kaupan kansainväliset työmarkkinajärjestöt EuroCommerce ja Uni-Europa Commerce tekevät yhteistyötä EU:ssa. Järjestöjen välisessä vuoropuhelussa on käsitelty myös globalisaatiota ja kaupan alaa sekä tulevaisuuden haasteita.

EuroCommerce ja Uni-Europa Commerce ovat solmineet useita sopimuksia ja yhteisiä kannottoja kaupan alaa koskien. Näitä ovat mm.

- lausunto kaupan alalla esiintyvän väkivallan torjunnasta 1995
- lausunto lapsityövoiman käytön torjunnasta 1996
- sopimus työelämän perusoikeuksista 1999
- lausunto rasmin ja muukalaisvihamielisyyden torjunnasta 2000
- sopimus puitteista joiden sisällä työelämän ikädiversiteettiä voidaan kasvattaa
- yhteinen lausunto yritysten yhteiskuntavastuusta 2004

Globalisaatioon liittyy mm. järjestöjen yhteinen näkemys eurooppalaisen kaupan työllisyyden parantamiseksi vuodelta 1996. Järjestöt näkevät, että kaupan kilpailukyky on keskeinen asia työllisyyden turvaamisessa. Kilpailukykyä parannetaan tietotekniikan käyttöä lisäämällä sekä tehostamalla kaupan logistiikkaa.

Globalisaatioon vaikuttaa myös kysymys niistä pelisäännöistä joita noudatetaan kansainvälisessä kaupassa. Järjestöt ovat solmineet vuonna 1999 sopimuksen työelämän perusoikeuksista (Agreement on Fundamental Rights and Principles at Work).

Sopimuksessa todetaan mm. että järjestöt pyrkivät edistämään työelämän perusoikeuksien mm. järjestäytymisoikeuden, maailmanlaajuista edistämistä. Lisäksi osapuolet tunnustavat

tarpeen työskennellä yhdessä kaupan puolesta, joka on tuottavaa, kansainvälisesti kilpailukyistä ja perustuu työnantaja- ja työntekijäpuolen yhteistyöhön.

Tulevina vuosina järjestöjen välisessä sosiaalidialogissa käsitellään mm. yritysten yhteiskuntavastuuta ja sen kehittämistä, laajentunutta EU:ta sekä alentuneesti työkykyisten mahdollisuutta saada palveluja ja päästä työelämään.

3. SELVITYS TUTKIMUSTOIMINNASTA

Päivittäistavarakauppayhdistyksen LTT:llä teettämä tutkimus " Vähittäiskaupan kansainvälistyminen ja sen vaikutukset Suomessa " valmistui v. 2003. Uusi tutkimus" Vähittäiskaupan kansainvälistyminen ja tehokkuus " valmistuu lokakuussa v. 2004. Myös kauppaja teollisuusministeriö on käynnistämässä yhteistyössä työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjen kanssa selvitystä vähittäiskaupan nykytilasta.

Heli Marjanen Turun kauppakorkeakoulusta on tehnyt selvityksen Kauppaan ja kuluttamiseen liittyvistä pro gradu –tutkimuksista ja väitöskirjoista suomalaisissa korkeakouluissa 2000-luvulla.

Muut koti- ja ulkomaiset kaupan globalisaatioselvitykset- ja tutkimukset inventoidaan.

Tutkimuksista ja selvityksistä laadittu tietopankki liitetään liittojen www-sivuille.

4. EHDOTUKSET TUTKIMUSAIHIOIKSI

Valittava tutkimuslaitos/tutkija laatii raportin seuraavista erityisaiheista:

- **Kotimaisten vähittäis- ja tukkukauppayritysten toiminnan aloittamis- ja laajentumisedellytykset ulkomaille sekä yhteiskunnan tukimekanismit palvelujen viennin edistämiseksi ja näiden kansainvälinen vertailu**

Tarkoituksena on selvittää suomalaisten vähittäis- ja tukkukauppayritysten saamat yhteiskunnan erikoisrahoitus- tuki- ja takuupalvelut sekä T&K-panostukset viennin edistämiseen. Vertaillaan, ovatko ne samalla tasolla kuin muissa EU-maissa ja erityisesti pohjoismaissa. Samalla selvitetään etabloitumisen eri vaikutuksia kaupan yritysten kilpailukyvyn kannalta. Mahdollisia tutkijoita mm. Finpro, LTT, ETLA, PTT, Spåre, Santasalo.

- **Yhteiskuntavastuun toteutuminen suomalaissa ulkomailla toimivissa vähittäis- ja tukkukaupan yrityksissä sekä alan ulkomaalaisten yritysten toiminnassa Suomessa**

Suomalaiset vähittäiskauppayritykset korostavat kotimaassa toimiessaan yritysten yhteiskuntavastuuta, eettisiä toimintaperiaatteitaan sekä kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista. Missä määrin suomalaiset vähittäiskaupan yritykset noudattavat näitä samoja periaatteita toimiessaan maan rajojen ulkopuolella? Miten ulkomaiset vähittäiskaupan yritykset noudattavat em. periaatteita omassa toiminnassaan Suomessa?

- **Kauppan kilpailukyky ja kustannusrakenne eri EU-maissa ja erityisesti työvoimakustannusten suhde keskeisiin liiketoimintatunnuslukuihin**

Kilpailukyvyn ja viennin kannalta on tärkeää vertailla kaupan toimintaedellytyksiä ja kustannusrakennetta eri EU-maissa. Selvityksen tekee erityisesti ajankohtaiseksi Pal kansaajien Tutkimuslaitoksen 16.4.2004 globalisaatio-seminaarissa julkaisemat tiedot

työvoimakustannuksista toimialoittain. Työtuntikustannukset olivat Suomessa kaupan alalla vuonna 2000 em. selvityksen mukaan 14,6 % korkeammat kuin EU:ssa keskimäärin

5. JATKOTOIMET

Liittojen toimenpiteet syksyllä 2004–2005

- edistetään em. tutkimushankkeiden liikkeellelähtöä
- luodaan järjestöjen www –sivuille tietopankit ajankohtaisista kauppaa koskevista tutkimuksista ja selvityksistä
- järjestetään globalisaatiota käsittelevä asiantuntijaseminaari tukkukaupasta
- järjestetään vähittäiskaupan globalisaatiota käsittelevä asiantuntijatapaaminen
- Kaupan työ ja tulevaisuus –seminaari työmarkkinaosapuolille, yrityksille ja sidosryhmille marraskuussa v. 2005
- valmistellaan yhteistä tilastomateriaalia vähittäiskaupan alalta
- tehdään kyselytutkimus, jolla selvitetään kansalaisten asenteita vähittäiskaupan kansainvälistymiskehityksestä.